

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ
Обществен съвет

ПРОТОКОЛ

№ 153

На 11.04.2023 г. се проведе заседание на **Обществения съвет към ЦИК**.

ПРИСЪСТВАХА:

Цветелина Пенева – председател на **Обществения съвет, Сдружение „Демокрация и законност“**;

Надежда Гологанова – заместник-председател на **Обществения съвет, Гражданска инициатива за свободни и демократични избори**;

Велко Милоев – **Българско сдружение за честни избори и граждански права – Плевен**;

Вихрен Соколов – **Сдружение „Памет“**;

Дончо Пачиков – **Българско сдружение за честни избори и граждански права – Национална асоциация**;

Румяна Дечева – **Европейска асоциация за защита на човешките права – България**;

Свилена Гражданска – **Институт за социална интеграция**.

Заседанието бе открито в 18 часа и 25 минути и председателствано от госпожа **Цветелина Пенева** – председател на **Обществения съвет към ЦИК**.

* * *

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Уважаеми колеги, откривам днешното редовно заседание на Обществения съвет към Централната избирателна комисия.

Изпратен ви е проект за дневен ред.

Проектът за дневен ред днес се състои от две точки.

1. Обсъждане и приемане на основни теми и раздели, както и разпределение на работата по бъдещия анализ на Обществения съвет на ЦИК за изминалите избори.

2. Разни.

Предлагам да гласуваме дневния ред.

Против? Няма. Въздържали се? Няма.

Приема се.

За първа точка от дневния ред имейла на Велко Милоев всички го имате. Той е изпратен миналата седмица. Отново искам да прочета темите и разделите, които има в този имейл.

Първата тема е машина или хартия.

Подобрения в хартиения процес, хартиеното гласуване.

Трета тема протокол на секционна комисия.

Четвърта тема паравани.

Пета тема видеонаблюдение.

Шеста тама медийни пакети.

Седма тема въпрос за дискусия, машинно броене на хартиени бюлетини. Тук може да напишем и за преброителни центрове или за нещо друго, което е като идея и предложение.

Предлагам да се съсредоточим върху тези теми. Предполагам, че ще имате още идеи и ще искате още неща да се добавят.

Надя Гологанова, заповядай.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Иска ми се нещо да споменем и за законодателството, защото всичко тръгна от там. Другата тема, която в

последно време ми прави впечатление, са правомощията на ЦИК за правене на поправки като открива грешки в процеса. Най-малкото да помислим по това, защото ми изглежда нелогично РИК да могат заедно със СИК да оправят проблема, а няколко дни по-късно се оказва, че ако РИК са го изпуснали и са стигнали както в конкретния случай няколкостотин протокола до ЦИК със сериозни грешки, те не могат да ги оправят. Може би трябва да се предвиди някакъв механизъм, ЦИК да има някакви варианти по които да може да действа в такива ситуации.

Иска ми се да имаме нещо и за работата на секционните комисии, съответно обучение, образователен ценз, някакви подобни теми.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Ние говорихме веднъж по тази тема, ако си спомняте за изборите. Това не мисля, че ще бъде много полезно да го включим, но най-накрая може би в раздел предложения, където говорим за обучение и образователен ценз, а може би трябва да наблегнем в самия анализ, че недостатъчното обучение и ниските критерии за членове на секционни изборителни комисии, доведоха до резултати, които виждаме сега.

Колеги, други предложения имате ли, които да включим в този анализ. Много неща има да се кажат. Виждате, че втора седмица след обявяване на резултатите коментарите не стихват.

Ива Лазарова пише, че няма да успее да се включи.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Има една идея, която чух от Стоил Стоилов, в смисъл да се намалят часовете на изборния ден, за да не са толкова изморени в края на деня комисииите и да правят грешки. Така че ако искате и това да обсъдим и евентуално да го предложим.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Аз предлагам да го включим, след като видях, че и Цветозар Томов го каза.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Добре, да се намалят часовете на изборния ден.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: И тази ситуация около тези контроли, която стана този път. Ако се изясни в близките дни информацията от къде и как е дошла, ако е дошла по линия на РИК трябва малко и за работата на РИК да се позанимаваме.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Предпоследното не разбрах, кое да е дошло от РИК.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Тези проблеми с неработещите контроли на „Информационно обслужване“ в част от случаите, когато са пропускали протоколи с грешки има три възможни източника. Ако е дошло по линия на ЦИК, ако е дошло по линия на „Информационно обслужване“ и ако е дошло като решение на РИК-овете.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Не могат да го решат всички РИК-ове едновременно. Подозирам, че информацията на Стефан Манов е вярна и това може да го оставим до последно. Там има повече от две неща. Едното, което смятам, че го установихме желязно е, че поне на тези избори софтуера на „Информационно обслужване“ е ловил само формалните контроли в протокола на ЦИК и е пропускал маса други аритметически безумия.

Второто нещо е евентуалното решение на РИК, евентуално по инструкция на ЦИК да гледат през пръсти и да приемат бързо.

Третото, Надя го спомена, никога не е бил ясен този механизъм на ЦИК по работата на несъответствията. Не съм се опитвал да се задълбоча. Впечатлението ми е било, че е било някакъв компромис, както и сега го казвате, дребни неща оправят, а големи грешки с по 84 гласа не ги оправят. Но там трябва проучване, което някой ще го направи сигурно от колегите.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Те казаха, че имат право да оправят само грешки, които са допуснати от „Информационно обслужване“ при качването или очевидни изчислителни грешки. Ако в протокола са написали нула вместо 84, не могат да го оправят. Ако бяха написали 10

плюс 84, а на общо ако бяха написали примерно, да кажем 104, ЦИК можеха да го поправят на 94.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Това е много важно. Винаги сме живели с мисълта, че има две степени на оправяне на грешките на СИК. Сега излиза, че и двете степени не вървят.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: От предишни години първо излизаха по-малко грешки. Второ бяха по-малки като размер и касаеха основно предпочериите и в част от случаите и то може би по-голяма част касаеха грешки наистина на „Информационно обслужване“. Примерно качвачката в РИК е качила една предпочерция № 102, а качвачката в ЦИК качила една предпочерция на № 103. И те го виждат това несъответствие и гледат по протокола и виждат кое е вярно и приемат, дали едното или второто. Някакъв такъв тип преобладаваха, въпреки че имаше и проблеми с контроли разбира се. Не съответства сумата на еди-кое си и т.н.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Аз когато бях на презентацията на „Информационно обслужване“ за софтуера, който ще обработва резултатите, Надя Гологанова беше с мен и може да потвърди. Изпълнителният директор на „Информационно обслужване“ АД наблегна на факта, че софтуера е разработен, съгласно заданието на ЦИК. Аз мисля, това, че не навсякъде има заложен контроли, които да хващат грешки и се допускат протоколи, в които има очевидни несъответствия се дължи на заданието на Централната избирателна комисия, което не е било достатъчно изчерпателно.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Значи трябва да го поискаме по ЗДОИ.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Това според мен е важно, защото ако погледнем секционния протокол, там има заложен контроли и те са описани и всички знаем кои са те. В тези контроли няма сбор на общите сборове на хартията плюс машина. Този контрол не е заложен в секционния протокол и подозирам, че тя не е била вписана в заданието на

„Информационно обслужване“. Именно липсата на тази контрола е довела до приемането на секционни протоколи с аритметични грешки, които грешки след това се мултиплицират в протоколите на РИК, които ако ги отворим ще бъдат същите и отиват и до протокола на ЦИК и знаете разминаването на гласовете. Аз погледнах предходни избори, но няма такива неща. Не знам защо сега това задание е направено така. Предлагам ви да го поискаме по ЗДОИ. Това беше също моята идея. Велко Милоев благодаря, че я подкрепяш. До ЗДОИ може да пише лице или организация, ако искате може да пишем от името на Обществения съвет.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: И аз я подкрепям тази идея.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Да гласуваме ли това решение? Да напишем писмо, за да поискаме заданието към „Информационно обслужване“ АД, което е приложение към обществената поръчка за софтуера за обработка на резултатите.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Като първо погледнеш в обществената поръчка да не са го публикували.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Ако я няма, да може да си отговорим на въпроса за контролите.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Ако го има по имейл един линк, за да го прочетем, който се интересува.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Дончо Пачиков някакви други предложения имаш ли по темите и раделите, които Велко Милоев предложи и Надя Гологанова допълни преди малко.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Нямам.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Много неща имаме да пишем. Аз съжалявам, че Ива Лазарова, Стефан Манов и Стоил Цицелков ги няма в момента, защото трябва да започнем да си разпределяме тези раздели и да видим, кой къде може да бъде полезен и да работи. Имате ли идеи по тази точка? Велко какво предлагаш?

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Аз не знам какво да предложа, защото съм доста смутен от факта, че сме толкова малко на това заседание, когато обсъждаме документи и когато трябва да поемем ангажименти. Въпроса е да имаме коментари и някой да седне и нещо да напише. Не знам при този малък кворум, какво би било разумното ни поведение. Може би, ако някой каже, да аз бих написал еди-какво си. Примерно Надя да напише чернова на тази част, която тя доста ясно и мотивирано обясни и след това в имейла до всички в заседанието да се каже, ето остават тези и тези теми, колеги дайте още теми и поемайте ангажимент да пишете.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Надя, от тези теми, които са изброени тук искаш ли нещо да вземеш и да видим кое ще остане, кой с какво би се ангажирал да пише.

Първата тема машина или хартия. След това имаме подобрене в хартиения процес.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Аз разчитах на това заседание някой да каже, против съм еди-кой си извод. Това което съм написал предложение, да се върне ситуацията от м. юли.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Не от м. юли, а от м. април.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: От м. юли, защото играха флашките и нямаше сумиране X и M.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Нямаше хартия в секциите, имаше само машина.

ВЕЛКОМИЛОЕВ: Да, не го казах много прецизно.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Комбинация между м. април и м. юли. да останат хартиите, но и машините.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Да остане правото на избор.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Да, да остане правото на избор. Машините да се върнат в автентичен вид и основата да е протокола, който те дават като финален протокол, който да се закача евентуално с няколко

числа, както през м. юли и да не се прави сумиране в секциите между Х и М.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Да, безумието което беше м. април. Преписва машинен протокол.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Включително може дори на два отделни протокола да се направи.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Това сме го обсъждали, понеже Изборния кодекс говори за протокол, да го наречем част А и част Б.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Въпросът е, че има голям шанс да се отвори Изборния кодекс и в такъв случай ще трябва да мислим и в тази посока какво точно ще предложим. Защото ако им предложим да са два протокола и се приеме, може да го поправят в Изборния кодекс и да станат два протокола.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Нищо съществено не може да бъде подобро, ако не се отвори Кодекса.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Имаше още едно предложение, преди изборите. По някакъв начин да се разделят хартиени и машинни секции. Това вероятно предполага активна регистрация, може да се върнем на темата за активна регистрация, точно частично ще решим въпроса и с избирателните списъци.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Това е доста голяма реформа на Изборния кодекс. Не знам дали това Народно събрание, въобще ще има право да се занимава с такова нещо. Това е пренаписване изцяло според мен.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Каквото каза Надя, същото го каза и Цветозар Томов, но не беше уточнил. Вярно каза Надя, не виждам как това може да стане без някакво активно действие от страна на избирателя. Трябва да подам заявление, примерно ако съм в София, където има десетина секции в моето училище и те да направят половината хартиени, половината

машинни и аз да подам заявление в какъв вид секция, че искам да гласувам, което значи два избирателни списъка. Защото може с един избирателен списък да работи 18-та секция с 18 М и 18 Х. Активна регистрация, това излиза. И тогава възникват още маса деликатни въпроси. Тези които не са извършили стъпката по активната регистрация къде отиват в Х или в М.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Трябва да бъдат дописвани под черта по постоянен адрес.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Това е бомба със закъснител. Идеално би било, ако можеше да стане чисто хартиени, чисто машинни секции. Българинът не прави нищо до момента, в който намира основание да се оплаква. Има маса хора, които няма да предприемат действия, да кажат искам с хартия или искам с машина и после в изборния ден ще правят циркове, защо ме няма в машинната секция, защо са ме сложили в хартиената.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: По принцип, ако се раздели на два протокола, всъщност в едната секция се получават две подсекции, едната става хартиена, другата машинна с общ списък.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Говорили сме за това. От машинния протокол трябва да се вземат само брой гласове и така да се прави проверката за Х или М дали отговаря на броя подписи.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Съжалявам, че толкова късно се включвам, но много късно видях, че Стоил Цицелков и Тодор Гунчев са ме помоли да ги представлявам. Не се свързаха с мен, а само са ми изпратили информация.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Колеги, тогава да продължаваме с това, кой какъв раздел иска да поеме от този анализ. Надя, с какво мислиш, че можеш да помогнеш.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Аз по малко мога да напиша по всяка тема, а изцяло нямам готовност да поема нито една. По всяка тема мога да развия по някой абзац, с изключение на медийните пакети.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Медийните пакети предлагам да ги запишем на Ива, защото тя е специалист и те си правят отделен анализ на медийни пакети. Мисля, че тя няма да има нищо против. Тя дори е написала. На медийни пакети я пиша нея.

По отношение на протокола на СИК, Надя искаш ли да обхванеш по-голяма част от този раздел.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Добре.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Велко Милоев за гласуване с машина или за хартия. Тук сигурно ще имаме много дискусия. Поне лично моето мнение е, това да се върне това през 2021 г., ще има надявам се консенсус в Обществения съвет и да може да го гласуваме, въпреки че има колеги, които държат да се върнат изцяло машините в гласуването занапред. Това ще го подложим на гласуване, когато приемаме целия анализ. Велко съгласен ли си да те запиша за първи раздел?

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Да се върнем на стария вариант и водещото стане машинни протокол, тогава може да се върнем на старите разписки и старата хартия. Тук Велко Милоев е писал нови тестове за хартията на машините, тогава няма да има нужда от нови тестове, защото няма да е тази специализирана хартия.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Нали говорим да няма вече хартия от машинно гласуване, тази недомислица в Изборния кодекс и да се върнем на тема контролни разписки и броене по начин по който машините бяха досега.

Руми, искате ли вие да се включите в този анализ да пишете.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Искам да отговоря нещо за първи раздел. Това е ключовото нещо, което трябва да се гласува като теза, като подход от Обществения съвет, дали днес или на следващото заседание при по-голям брой участници. Така че аз по първа точка бих приел да направя съвсем малко по-разгърнато, защото вече имаме и числата. Тъй като чух, че

Цветелина Пенева казва, да има мнение за сто процента машинно гласуване. Когато решим, че това ще го правим, тогава ще решим кой ще го пише. Аз мога да напиша втори раздел, ако остане подобрение на хартиения процес, защото това е нещо, по което съм работил по друга линия. Предложението ми е по първа точка да остане за гласуване. Може днес да се чуят мнения. Това е принципен въпрос, имаме ли съгласие, нямаме ли съгласие.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Основният спор е дали да остане хартия и машина в секциите над 300 души при условие, че машината се върне към изходните си качества с протокол и без да се преписват данните от секционната комисия и без да се събира, но да има избирателят избор дали иска с хартия или машина и да има отделна част в протокола, където да се записва хартиения вот и една съвсем мъничка част с две, три числа и закрепване на машинния протокол. Това е вариант, който Велко Милоев предлага. Вариантът, който Стефан Манов беше изказал е да се върнем изцяло към машините.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Румяна Дечева има думата.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: В момента и с Федерацията на независимите студентски дружества приключваме анализа от наблюдението в рисковите секции. Категорично сме против машина и хартия на едно и също място по едно и също време, защото от там идва огромния проблем и затруднения и грешки. Не можем да бъдем срещу хартиения вот без да има достатъчно добра подготовка за всички български граждани да могат да гласуват навсякъде с машина, включително и в много малкото населен места. От нещата, които ние наблюдавахме имаше места, където не говореха български език. Аз не знам те на хартия или на машина какво четат и как разбират за какво гласуват, но в много секции имаше хора, които не могат да четат на български език нито упътване, нито собствените си имена. В

този смисъл хартия или машини за много места остава вторичен въпрос, след като се види коя от двете технологии би била по-приемлива за хора, които биха могли да изразяват информирано мнение, ако им се даде такава възможност.

Моята лична представа за нещата, съвсем извън това в момента да се дава предложение е да се направи тест и да се види тези хора как се справят, да има достатъчно възможност да пипнат и едното и другото. И макар и за първи път в живота си да гласуват за себе си, а не за някой, което им е казал. Докато такъв тест не е направен и никога не са могли да го направят, аз не бих предлагала нито машина, нито хартия и това са секции, които ние и преди сме наблюдавали 2021 г. с машинен вот.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: В България има поне 11 000 нерискови секции. В нашия анализ няма ли да кажем нещо за нерисковите секции.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Категорично трябва да бъде фокусиран анализа върху нерисковите. Аз казвам ние какво правим. Тъй като ние много скоро ще свършим, не знам какъв е срока за изработване анализа на Обществения съвет, онова което Общественият съвет може да прецени и да ползва от нашите анализи с удоволствие. Но ни ще приключим преди края на тази седмица с анализа си на български и на английски за всички, които се интересуват, тъй като имаме ангажименти и към международни организации, не само към ОССЕ.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Не става дума за това Общественият съвет да ползва или да не ползва единични разработки, винаги сме ги ползвали когато сме ги имали, а става дума за това организациите какво ще допринесат с писане на идеи и текстове за общия анализ на Обществения съвет. Поправете ме, ако не разбирам правилно ситуацията.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Ние можем да допринесем с анализ на онези рискови секции, които ние сме наблюдавали и анализирали.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: По дилемата на първата точка Х или М какво е мнението ви?

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Категорично или само хартия или само машина и в никакъв случай смесено. И машина използвана по спецификацията на производителя на машините без никакви допълнения с други хартии, с други натоварвания. Онова за което производителят е произвел машините за това да бъдат ползвани. Регистриране, записване и отчитане на резултати.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Дончо Пачиков има думата.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Според нас целия проблем е в това, че ЦИК възлага на други организации да правят преброяването. Смятаме, че може да предложим сега, ако искате по-късно, ЦИК да си направи самостоятелен център за преброяване, както сме говорили отдавна с Велко Милоев и други, самостоятелен център за преброяване и да приключим с това „Информационно обслужване“.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Благодаря за мнението. От вашата организация ще се включите ли с нещо за анализа?

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Ние ще напишем точно това предложение. Точно това ще го обосновем отвсякъде законово. Не може Централната изборителна комисия да възлага на някой друг да прави преброяването. Това е немислимо.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Свилена, искаш ли да се включиш в писането на този анализ? Можете ли нещо да допринесете.

СВИЛЕНА ГРАЖДАНСКА: Аз мога да се включа. Все още съм с малък опит, но кажете и ще се включа в тази тема.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Велко, аз предлагам да напиша по темата видеонаблюдение с помощта на Надя, защото тя може да каже много неща от това, което тя е гледала в записите на секционните

избирателни комисии, както и в темата паравани. По тези теми да видя какво мога да напиша по тях.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: По първа тема, според мен, Велко малко по-подробно да си развие идеята. Да се изпрати още веднъж до всички и да се гласува, дали ще стигнем до единно мнение по нея, защото ако не стигнем до единно мнение, аз не мога да напиша за протокола. Мога да напиша какви проблеми имаше с протоколите на тези избори, но не мога да напиша предложение какво да се подбери, ако не знам дали ще имаме само машина или само хартия или и двете и с какви функции и т.н.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Точно така е. Не случайно тази точка я сложих на първо място. Дали ще постигнем съгласие по това или няма да постигнем зависи половината от останалото.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Аз мисля, че Румяна Дечева това което заяви от тяхната организация, може би ако Велко Милоев по-подробно развие идеята, което е свързано и с протокола, че там няма да се пише от машината, да се преписва и да се сумира и т.н., може би ако помислят върху това, може да си преосмислят позицията. Защото ГИСДИ от самото начало сме били да има избор между хартия и машина и след като е постигнато няма да искаме да се връщаме само на машини.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: И аз съм бил винаги за това.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Румяна Дечева има думата.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Само да уточня, ние не сме против хартията, както и преди малко казах, ние сме против това хартия и машина да се прилага в един и същи момент в една и съща секция, комбинирано както беше направено досега. В Народното събрание има внесени наши две различни предложения. Едното е да се гласува седмица по-рано каквато е европейската практика в различни страни с хартия, тъй като това е по-малкия брой гласоподаватели, които са избрали този вариант. След което

да се изчистят гласувалите от списъците и в официалния ден на изборите да се гласува само с машина. А другото ни предложение, което беше разгледано и на Правна комисия на предишното Народно събрание е тези, които желаят да гласуват с хартия, да дават заявка по телефона или по най-различни други възможни канали и да има обособени, според броя им секции в училището или в квартала според нуждите, но да не се допуска повече машина и хартия на едно и също място. Това е нашето предложение.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Хубаво, може да пишем варианти по точката.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Ние това сме го написали и можем да го извадим и да го предоставим като текст.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Можело е и досега да ни го предоставите. Второто точно преди да се включиш го обсъждахме, тънкостите на това, че отиваме на активна регистрация. Не е невъзможно, но е доста сложно втория вариант, който спомена.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: В единия вариант е активна регистрация за онези, които желаят да изберат определен метод.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: И в двата варианта е активна регистрацията. дали са отместени във времето или са отместени в пространството, десет секции, 5 с машини 5 с хартия и двата варианта предполагат волеизявление предварително на гласоподавателя.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Не, коригирам те тук. В първия вариант секциите се отварят. Изборният ден е в два различни дни. Първият ден е само за хартия. Никой не трябва да изпита срам, че предпочита хартия. ГРАО изчиства от списъка. Остават тези, които са за машина, като в този случай се избягва активната регистрация, която е доста болезнена за някои политически партии.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Тя е болезнена логистически. Напишете го това.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Ние преди сме го предоставяли. Това е текст, който аз още като бях заместник-председател съм го изпращала до всички. При нас този анализ е абсолютно същия, който беше и преди. Единственото допълнение, че сложиха тази калпава хартия за тези принтери. Ще намеря документите и ще изпратя текстовете.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Благодаря. Колеги, нещо друго по темата за анализа. Тогава се разбираме, както си разпределихме сега разделите, с изключение на първа точка, в която очакваме да получим и мнения разбира се. Не знам по първа точка има ли нещо да се пише? Според мен няма какво да се пише.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: По първата точка ще се опитам, както Надя предложи да разработя с малко повече подробности първоначалното си предложение за съвместяване на хартия и машина със запазване правото за избор на избирателя, вече имаме и числата на ЦИК и да добавя, както разбрах предложението на Румяна Дечева за още два варианта. За разделяне на хартия и машина. И също така, ако остане точката подобрене в хартиения процес, понеже аз съм я предложил, аз съм работил и мога да го напиша и това.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Според мен подобрене в хартиения процес при всички случаи трябва да има, защото дали ще остане хартия или машина, ще се гласува с хартиени бюлетини занапред, то е ясно, въпросът е как и под каква форма. Така че аз мисля, че подобрене в хартиения процес, ако можем да създадем като раздел и да предложим, при всички случаи ще бъдат безкрайно важни и полезни.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Някой видял ли е бюлетината, която предлагам? Бях прикачил освен тези точки и самата бюлетина.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Аз не получавам кореспонденцията, а другите двама в момента ги няма Стоил Цицелков и Тодор Гунчев. Искам да попитам, понеже не познавам и точките, по които в момента се дискутира,

някоя от точките касае ли невключването на гласове на подадени валидни гласове при повторното въвеждане на резултатите от ЦИК. Има ли такава точка в анализа, който Обществения съвет прави.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Имаме точка правомощия на ЦИК за поправки, където би трябвало да влезе в няколко такива примера, които ЦИК не ги е пипнала, защото няма правомощия.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Дори Надя, това може по общо да се формулира, отговорностите на РИК и ЦИК за отстраняване на грешките в секционните комисии протоколи. Всичко което ни разказа в началото, аз го виждам под това заглавие. РИК изключително по този въпрос, това за сведение на Румяна, установихме при анализите на различни секции, че софтуера на „Информационно обслужване“ поне за тези избори, поне по това задание на ЦИК е бил резервиран да хваща само спазени или не спазени контроли, които са в протокола на СИК. Този софтуер пропуска аритметически несъответствия сумиране на Х и М поправки, което много често е срещано и наблюдавано от хора като Надя или Цветелина, които са гледали много протоколи.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: И в миналото в наши доклади сме показвали, че когато гласовете от една партия погрешка се впишат за друга, но като цяло контролите отговарят, това не се е хващало. И понеже много рядко е стигало някой да оспорва, защото не става дума за смяна на мандати, а става дума просто за подкопаване на доверието, до този момент на този проблем не е обръщано внимание. А сега ми се струва, понеже се предизвика този бурен дебат около начина по който целия процес върви, според мен е доста подходящо да се обърне внимание на това, защото ние винаги сме искали одит на целия процес, който включва и дейността на „Информационно обслужване“, което никога не се е случвало, но ето още веднъж да се поиска.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Аз искам само нещо да кажа в тази връзка, ако ние можем да хващаме такива несъответствия, това се дължи на следното. В последните няколко избора имаме два масива данни, които могат да се сравняват. Едното е базата от така наречените флашки. Тест данните от машината записани от нейната памет, а другото е данните за машинното гласуване, които са вписани в секционни протокол. Сравнявайки тези два големи масива база данни можем да хванем несъответствия, които след това да анализираме, дали са грешки на секционните комисии или са някакви други възникнали причини.

В отчитането на хартиените гласове ние нямаме такива два различни масива бази данни. И ние не можем да знаем изброявайки хартиените гласове в определена секционна комисия, вписвайки в секционния протокол тези числа, отговарят ли на всички контроли, които са заложи в „Информационно обслужване“, дали е допусната грешка, като се впишат гласовете от една партия на друга. Защото контролите ще излязат и възможността да направим анализ на машинното гласуване именно е благодарение на това, че имаме тези две бази данни и начина по който ние ги сравняваме. И затова говорейки за проверки, нека не забравяме, че проверка основно можем да направим и да засечем, именно данните за машинното гласуване. Никой досега не съм чула от наблюдатели, а и ние няма как да установим, дали има погрешно преброени хартиени бюлетини или погрешно сметната преференции от хартиените бюлетини. Всички знаем, че видеонаблюдението не показва нищо в това отношение.

Благодаря.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Тук няма да се съглася. В част от случаите видеонаблюдението много ясно показва, че като преброяват еднократно си гласа за едн-коя си партия и в същия момент като си отвориш протокола на страницата на ЦИК и виждаш, че тези гласове ги няма, а ги

има на друга партия, тоест и видеонаблюдението в част от случаите, защото не всички записи са добри и не винаги е перфектно, но върши работа и видеонаблюдението в този смисъл.

Като заговори за одит Румяна си мисля, че може би не е лошо да се включи някакъв одит на хартиените бюлетини по някакъв механизъм, да кажем след изборите от някаква независима организация, която по някакъв регламент да отвори част от чувалите с някаква стъпка, с някаква извадка, които да бъдат преброени наново или нещо подобно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Румяна Дечева има думата.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Само да спомена, че преди няколко години бат Сали, един ромски лидер загуби изборите и това беше доказано единствено сравнявайки масиви от хартиени бюлетини. Така че има начин това да се прави, което в момента не е важното. Но одит на хартиени бюлетини е задължителен, ако се прави одит на целия процес. Тъй като никой няма да се съгласи да се направи пълен одит на изборния процес в България. Нашето предложение винаги е било да се започне с одит на избирателните списъци и от там постепенно през целия път, тъй като избирателните списъци ще покажат някои несъвършенства и възможности, както установихме при тези избори, че едно и също лице гласува в четири секции с четири различни лични карти. Лицето е арестувано и какво от това. Най-вероятно скоро ще бъде пуснат. Това не е проблема. Въпроса е, че когато одит се започне от някъде, после има механизми да продължи. Ако започне от най-безболезнената част от изборния процес е най-добре, защото ще има най-малка съпротива.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Други изказвани има ли по темата или да затворим първа точка.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Само едно уточнение. Малко сме, но имаме ли някакво съгласие, че видеонаблюдението трябва да остане? След огромния

труд положен от Надежда Гологанова, Стефан Манов и Цветелина Пенева, виждам от медиите, че и граждански организации са използвали видеонаблюдението, за да хващат грешки, има ли някакво съгласие, че това е един полезен инструмент. Оказа се, че има голям брой влизания в тази платформа и голям интерес, което по техническите задания трябва да стои още една година, а устройствата са купени за няколко милиона.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Ние сме срещу видеонаблюдението, поради това, че то подменя участието на представителите на политическите партии и коалиции върху които се държи политическата система в страната, ние го намираме за изключително вредно и допълнително подкопаващо доверието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Нашата организация е на противно мнение. Очевидно видеонаблюдението дисциплинира членовете на секционните комисии и това е едно средство за допълнителен контрол и както можем да видим и да проследим от видеозаписите на одит на дейността на членовете на секционните комисии. Разбира се видеонаблюдението не може да служи за доказателство в съда, поне по начина по който е организирано досега, но то поне дисциплинира и показва къде са недостатъците на броенето на бюлетините в екипите на секционните комисии и недостатъците на целия процес на отчитането на резултатите.

РУМЯНА ДЕЧЕВА:

Приятна вечер, приятно заседание.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Благодаря. Колеги, като чуваме мнението на някои от организациите, мисля че видеонаблюдението също ще бъде може би спорен въпрос, въпреки че от тук присъстващите не чувам някой друг да има нещо против, от този допълнителен способ за контрол на броенето на хартиените бюлетини в секционните комисии.

Свилена какво ще кажеш за видеонаблюдението. Вашата организация какво мисли.

СВИЛЕНА ГРАЖДАНСКА: В момента не мога да говоря от името на моята организация, в смисъл след изборите дали не се е променило мнението. Въпросът е, че са се отделили едни средства, добър контрол е за СИК-овете, защо трябва да се премахва. Ако сега питат дали сега трябва да се въвежда, тогава е спорно, но след като е въведено и има всичките средства, имаме платформата, знаят всичко за следващия път. Сега като се видят на клипчетата как са се държали, следващия път може да се държат и по-добре.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Дончо какво ще кажеш по въпроса. Би ли подкрепил оставането на видонаблюдението.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Наблюдението е реално и е добре.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Аз мисля, че видеонаблюдението ще успеем да го включим в нашия анализ с контекста, както каза Свилена, дадени са вече едни пари, нека да се възползваме от функционалността на тази технология за допълнителен контрол.

Естествено този анализ няма как да го напишем бързо. Това на всички е ясно и мисля че това е една задача, която стои пред Обществения съвет и трябва да се постареем, да защитим авторитета на Съвета. Вчера слушах правосъдния министър, който в интервюто си даде няколко анонса. Първо каза, че са нужни спешно законодателни промени в Изборния кодекс, което ме навежда на мисълта, че може би ще има възможност да се чуят и предложенията на Обществения съвет в тази връзка, ако се отвори Кодекса.

Второ, правосъдния министър каза, че чакат анализа на Централната избирателна комисия и на Обществения съвет към ЦИК. Мисля че сте я чули тази част от интервюто. Към нас има високи очаквания и се надявам да ги оправдаем. Въпреки че работим на

доброволни начала, работим в допълнително време извън нашите организации, извън обичайната ни работа, моля ви и ви призовавам да отговорим на това предизвикателство и този път, колкото и да е трудно, колкото и да съзнавам, че това се прави само с няколко човека. Молбата ми е да бъдем на висотата си на това, което правим и предлагаме.

Лично аз мога да координирам. Ще се опитам да напиша за параваните и за видеонаблюдението и ще се опитам да бъда модератор на дискусиата, така че да можем да изведем някакъв консенсус по спорните въпроси. Надявам се да стигнем до такъв. Това е което имам да кажа по този въпрос.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Да допълня с това, че един начин да вървим напред виждам, когато има противоречиви мнения да бъдат изписвани и двете, както в случая с Румяна Дечева. Да напишем и такъв вариант за предложение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Добре колеги. Видях, че вие сте предлагали по темите две различни дискуссионни точки и сте предлагали това или това и също е начин, алтернативи.

Да преминем към **точка втора** – р а з н и.

Аз лично искам да споделя, че се надявам Обществения съвет да работи занапред по начин, по който работеше в последните няколко седмици преди изборите. Не знам кога е удачно, но ще дойде момента в който ще си поставим въпроса, дълго отлагания въпрос за организационната структура на Съвета и затова какво трябва да направим в това отношение, може би след анализа. Кажете си мнението, защото трябва да видим какво ще предприемем в тази връзка.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: След анализа.

Две неща имам аз за точка разни. Имаше един имейл от колега с предложение, частично да има присъствие в ЦИК на някои от следващите заседания. Напомням, че имаше такава.

Второто, един имейл който ни препрати Обществения съвет към ЦИК от Петър Пенчев по въпроса за хартията за машините, който според мен толкова добронамерено, ясно, интелигентно е написано, че заслужава да има отговор.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Като отворих днес имейла има още такива въпроси. Хората ни пишат. След заседанието ще ви препратя и другите имейли. Може би трябва да им отговорим на хората, защото ясно ни считат за структура, която може добронамерено да им отговори на въпросите им.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Човек отделил от личното си време да ни обърне внимание на нас, поради явното си недоверие към ЦИК в случая за нещо, което доста достоверно го е описал. Моето предложение за отговор би било, благодарим, разгледахме го и ще включим това в анализа си. Оперативни действия ние не можем да предприемаме.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Аз поемам ангажимента да им отговоря на хората, но ще ви препратя и другите, за да видите за какво става дума. Това означава едно повишаващо се доверие към работата на Съвета, което много ме радва. Не зная дали в предишни години е било така.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Мен много ме изненада, защо ЦИК казаха, че хартията била същата, на кого беше нужно това, като всички заем, че не е била същата.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Кога са го казали това нещо. Аз дори не съм чула, че хартията е била същата като на предходните избори.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Петър Пенчев цитира едно изказване на говорителя на ЦИК, което го видях в медиите, че не било възможно проблемите с отпечатването на машинните бюлетини да се дължи на хартията, защото хартията била същата. Нали говорихте, че е по-дебела, че

ще има защиты. Нали пробвахте четири варианта на хартии или три. Нали правихте тестове. Ако хартията е била същата, защо правихте тестове. Според мен беше много неразумно изказване. Този човек е написал нещо много технически грамотно според мен, което показва, че хартията по различен начин се държи според диаметъра на шпулата и дебелината си, което го знаем. Тестовите не са направени докрай. Пуснат са няколко различни хартии предполагам по няколко машини разписки и бюлетините са разпечатани, но проблема настъпва накрая, когато е малък радиуса на хартията около шпулата. Тогава тя започва да се завива и да влиза там, където не трябва или да не излиза където трябва.

НАДЕЖДА ГОЛГАНОВА: Ако ще остава същата хартия.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Много ако ще има в нашия анализ с варианти.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Колеги, закривам днешното редовно заседание.

Закрием заседанието.

/Закрито в 19.30 часа /

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Цветелина Пенева

Стенограф:

Силвия Михайлова